

En memòria del poeta dels «temps daurats de Rapallo»

La notícia d'un Ezra Pound de vuitanta anys va suposar alguna cosa més que un petit ensurt. Una curiosa coincidència havia aplegat aquells dies tres dels vells amics de Rapallo: Basil Bunting, «el poeta mandrós», Juan Ramón Masoliver, el crític de literatura, i el signant. Tot i que feia anys que no teníem contacte personal amb l'Ezra, a través de fotografies i notícies de premsa ocasionals que recordaven el seu canvi fisiològic, vam considerar la constatació numèrica de la seva edat i el seu estat gairebé com una sorpresa dolorosa. Sense saber-ho, portàvem amb nosaltres la imatge d'Ezra als anys trenta quan presidia la nostra pintoresca banda a Rapallo, a l'era daurada de la despreocupació i la placidesa, que se'ns va fondre massa ràpid a causa de la Guerra Civil, les disputes de partit i el conflicte mundial. Ens va quedar la consciència d'haver gaudit d'aquells anys amb tota la seva intensitat i plenitud.

En aquella època, Gino Saviotti, l'editor combatiu de la revista *L'Indice* de Gènova, ens va convèncer fàcilment que assentéssim la nostra base a una caseta entre les oliveres a sobre del golf de Gènova. Masoliver i jo vam ser acceptats al mateix temps al cos de professors de la Universitat de Gènova, i aquesta agradable feina ens va donar disponibilitat gairebé il·limitada del nostre temps, per no parlar dels llargs mesos de vacances entre l'acabament i l'inici de l'any acadèmic.

Saviotti va prendre l'assumpte per la mà i un dia ens va anunciar que Ezra Pound ens esperava a l'hora de dinar. Ezra seia a la terrassa d'un petit hotel al passeig marítim, un aspecte pintoresc amb la seva barba d'un vermell com el foc, el floc de cabells crespat i frondós del mateix to, vestit amb la camisa oberta, la jaqueta verd prat, els pantalons de franel·la am-

Silvia Masgoret

bles i sandàlies blanques. Un atleta dempeus amb el somriure més encisador del món.

El toscà Saviotti, monocles als ulls, dirigia sense cerimònies, discretament, la conversa sobre la situació inicial, assistit per la dona d'Ezra, Dorothy Shakespeare, descendent directa del gran William, bonica i encisadora. Llavors Pound era –i per a nosaltres sempre ho va ser– digne d'estimació i sense cap mena de pedanteria o altivesa. Molt allunyat de qualsevol retòrica, emprava l'italià amb preferència barrejat amb alguns americanismes, que sempre acompanyava amb una mirada aguda com per comprovar si se l'havia entès. Parlava arrossegant, gairebé titubejant, fins i tot en la seva llengua materna, sempre amb la intenció d'emprar l'expressió exacta. El seu accent americà quan parlava italià era lleu però inconfusible.

Eva Sereno

A la pregunta de Saviotti de per què havia triat precisament Rapallo, primer va respondre amb un gest ampli que semblava que abastava tot l'extens escenari i després va explicar amb un lleuger somriure que Rapallo es troba a mig camí entre París i Roma, ell tenia una edat en què un només necessita les grans ciutats molt de tant en tant, els amics sempre el podien visitar si tenien necessitat de veure'l i, a més, tenia a veure amb Góngora... amb una mirada de reüll a Masoliver va citar en espanyol «para estar conmigo / me bastan mis pensamientos».

Després de dinar Ezra se'ns va endur a casa seva, una mena de *penthouse* en petit a la terrassa d'un petit hotel amb una vista imponent del golf i les muntanyes. Davant la finestra de la seva habitació de treball hi havia un bust enorme de granit d'Ezra, amb un aspecte tan pesant que ens temíem que trenqués el terra i caigués des del cinquè pis fins a la planta baixa.

Ezra odiava tot allò mundà; el seu estil de vida era molt senzill, però no mancat de generositat. Sovint llegíem sobre

«les seves eternes necessitats de diners»: la més pura bajanada. El seu compte corrent mai no va patir anèmia: encara que vivia sense luxe, sempre intervenia, amb molta discreció, quan un dels seus amics necessitava ajuda. Que hagués finançat de la seva pròpia butxaca la primera edició de *l'Ulisses* de James Joyce, ho sap molt poca gent; nosaltres ho sabíem per Bunting, que en aquell temps vivia a París i mantenia una estreta relació amb tots dos.

Una petita anècdota el descriu molt bé. Un dia, a Rapallo, va aparèixer un jove escultor americà totalment sense mitjans. Pound li va pagar l'allotjament i li va oferir la seva gran terrassa com a taller. «I give him stones and maccheroni» ens va explicar lacònic. I «stones and maccheroni» va ser el nom del jove durant tot el temps que va voltar per Rapallo.

Periòdicament s'informava sobre els nostres treballs; se sentia com el nostre rector espiritual, i de fet ho era quan el Grup de Tigullio va començar a prendre forma. De la col·laboració de tots nosaltres en la revista *L'Indice* de Saviotti de sobte va néixer la idea d'un butlletí literari propi, i el que nosaltres en un principi preníem com una fotesa divertida un dia va esdevenir realitat, quan Pound ens va trucar a tots per a la primera reunió de la redacció. Mentrestant havia convençut l'alcalde de Rapallo que posés a disposició els mitjans per a un suplement literari del diari local *Il Mare* cada dues setmanes, i els bons ciutadans de la petita ciutat no van quedar poc sorpresos quan va aparèixer de sobte el seu lleial diari local amb un suplement en què la colla dels bojos («i pazzi del Tigullio») es desfogaven indòmits i sense cap mena de reverència sobre Joyce, Juan Ramón Jiménez, Frobenius, Faulkner, sobre música, pintura i sobre el que fos.

Per a sorpresa de tots nosaltres, i per a la complaença evident de Pound, el doble full modest va tenir gran ressò no només a Itàlia, sinó també a París, Londres, Madrid, Nova York. Fins i tot des d'Alemanya, en aquell temps totalment

capficada en els seus problemes polítics, arribaren contribucions, encara que segons costum no utilitzables perquè eren incompatibles amb els severos principis que tots junts havíem establert.

Eren temps tranquils; la crisi mundial havia limitat els turistes a un mínim. Nosaltres, sedentaris, ens vam quedar entre nosaltres: Max Beerbohm, el novel·lista i caricaturista, que vivia com nosaltres entre oliveres, ens honorava amb visites esporàdiques; a la veïna Zoagli, en una casa encantadora sobre els esculls, envoltada de tresors artístics i neurastènia, vivia Fritz von Unruh. A poc a poc va anar trencant la seva autoritària soledat i va emergir i es va capbussar entre nosaltres. Uns quants personatges del món del cinema i músics eren invitats habituals, per no parlar d'un grup molt nombros de pintors. Venien visitants de tot arreu: Hemingway, llavors encara sense barba, però ple de dites satíriques; Ford Madox Ford amb la majestuosa panxa i una jove acompanyant de Nova York, que es posava com un tomàquet amb la imitació de Pound del dialecte *jiddish*; Kokoschka en la seva fugida dels nazis, distingit i amable; Rober Mo Almon, que va esgotar les reserves de whisky de l'hotel de Rapallo. Pound poques vegades bevia, però organitzava rondes de whisky i les presidia amb desenfrenament mefistofèlic.

Poc després de la nostra primera visita em va sorprendre amb la invitació d'anar a ballar amb ell al vespre. Després això va passar sovint, però la primera vegada va ser un entreteniment especial. Ezra va ballar amb el seu estil personal una mena de rumba, com després de la guerra li vaig veure ballar al bar G.I.'s del Port de Gènova. Mentre ballava tirava el cap enrere, empetitia els ulls aguts i semblava oblidar les desgràcies criatures que penjaven del seu braç sense poder seguir-li els passos. Per a ell, però, no era així. Un matí, mentre jugàvem a tennis, em va explicar somrient irònicament que la nit abans havia posar en greu perill la literatura alemanya. Va

resultar que havia estat amb el matrimoni Hauptmann i Franz Werfel amb Alma Mahler. Ambdues dames havien hagut d'aguantar el comportament de Pound mentre ballava la rumba i a la fi van refugiar-se cansades i descompostes en les seves respectives parelles. «Un bona peça», va ser el comentari menys matissat de Gerard Hauptmann que li vaig sentir temps més tard.

Per la seva banda, Pound es divertia i no poc amb la manera de treballar tan teatral del gran Gerhard, en la qual tenien un paper important els seus pantalons bombatxos clàssics, les passejades olímpiques per sota les palmeres i els xiprers del jardí del Casino, la secretària amb el bloc i el llapis i el dictat a les roques.

Ezra era un jugador de tennis ple de temperament amb un servei a l'alçada del qual cap de nosaltres no estava. Basil Bunting afirmava que com a mínim estava tan orgullós d'haver guanyat un torneig de tennis a la Costa Brava com del seu millor *Canto*. En un partit de dobles va escalfar els ànims de la meua companya de tal manera que finalment amb un bram es va llençar a la gespa. El rostre preocupat i estupefacte de Pound va desfer la meua riulla, i, després de la dutxa, l'afer va trobar el seu final feliç i natural al bar del club de golf.

En contraposició a aquesta força física hi havia la discreció d'Ezra, per no dir tímidesa, sobretot en tot allò que concernia els seus assumptes personals i la seva feina. Saviotti, que com a toscà destre amb les paraules no coneixia cap contenció verbal, va haver d'emprar molt d'esforç per aconseguir que Ezra llegís en presència meua i de Masoliver un dels seus *Cantos*. El que va recitar finalment era sorprenent i colpidor quant a ritme i melodia, on vam reconèixer unes certes cantilenes de negres que poc abans ens havia recitat.

Durant la nostra època a Rapallo es va publicar una nova edició a Faber & Faber del llibre *How to Read* de Pound. Darrere d'aquest títol expressament elemental s'amagava un

Paloma Soler

breviari interessantíssim de la seva estilística, la veritable clau per entendre la seva obra. Allò que més el preocupava era la definició de la posició i la funció de l'escriptor i poeta dins d'un determinat grup divers.

Una bella edició crítica de Guido Cavalcanti —rebuda per la crítica italiana especialitzada no sense una certa desconfiança— va constituir el final del seu treball romàntic anterior, les parts més interessants del qual són sens dubte les molt elaborades i melodioses traduccions de les cantates de Cavalcanti.

Un dia Ezra ens va sorprendre amb l'anunci que havia començat un treball sobre economia i tècnica financera. Els economistes i tècnics financers havien ofegat tot el conjunt en fórmules i argot especialitzat, i ja era hora que algú que no fos «de l'especialitat» examinés a fons i sense prejudicis tota la problemàtica. Bunting en va donar una altra explicació: Ezra només tenia el problema d'omplir els intervals entre dos *Cantos*, i si ho feia amb lliçons d'harmonia, extractes d'economia o component una òpera, era ben bé igual.

Pound es va deixar «enganyar» per Mussolini, es pot llegir darrerament de manera reiterativa. L'expressió és desafortunada i inexacta. El que ell va veure en el Duce i el va captivar va ser l'intent, que també va admirar en el futurista Marinetti, de fer sortir el poble italià de la seva mediocritat i indolència i convertir-lo en un estat modern, tal com el representava el filòsof Gentile. És a dir, pura teoria. La realitat: Mussolini va mostrar interès per l'extravagant italià d'elecció i el va convidar a una conferència al Palau de Venècia. Sembla que els coneixements d'anglès del dictador i la seva familiaritat amb la complexa tècnica poètica de la literatura d'avantguarda no eren prou bons. Almenys així m'ho va explicar, alguns anys més tard, Buffarin-Guidi, llavors ministre de l'Interior i present a la conferència. Mussolini estava totalment estupefacte i Buffarini, en canvi, s'ho passava d'allò més bé amb la situació.

Ezra tenia un humor barroc i en tot moment tenia petits cops. De manera que el fet que l'anomenat membre d'honor de la nostra «Acadèmia dels superlatius (Spu) catatròfics» de Gènova no li va produir cap satisfacció. També va ser ell qui ens va proposar la solució a un problema que ens capficava a Masoliver i a mi. Ens queixàvem que després de l'aperitiu del migdia encara teníem una pujada de deu minuts fins a casa nostra i a sobre encara havíem d'esperar que es preparés la *pasta asciutta*. «Per què no suborneu l'escolà de l'església», ens va dir Ezra, «perquè quan passeu pel davant camí de casa faci sonar tres cops la campana... així la vostra Maria sabrà que és el moment de tirar els espaguetis a l'olla [“buttar giú” n'és l'expressió tècnica]] i quan hi arribeu ja tindreu la pasta llesta a taula.» I així ho vam fer, i no pocs habitants de Rapallo es van trencar el cap pensant quin sentit tenien les tres campanades misterioses a l'hora de dinar.

Avui dia els temps daurats transcorren ràpidament. Els grups com el nostre «Club Tigullio» tenen una durada curta.

El primer dissident va ser Basil Bunting. Era objector de consciència convençut, es va ensumar els conflictes que venien i es va traslladar a les Illes Canàries amb la dona i els fills. Com que ningú no pot fugir del seu destí, va succeir que en esclatar l'última guerra mundial era de visita a Anglaterra i va ser cridat al servei social com a objector conscienciat per tota la durada del conflicte. Per a Masoliver va arribar la Guerra Civil espanyola, i com a fill d'una família severament catòlica va partir al bàndol nacional. Un grup d'amics del barri del port de Gènova li va oferir un banquet de comiat, i només a la ronda d'honor final es va evidenciar que s'havien pensat com la cosa més natural que anava a lluitar amb el rojos. Com que ja s'havia fet la festa, es va beure a la salut de l'amic sota el menyspreu de la política. Sovint Pound es divertia amb nosaltres sobre aquest fet.

Ell mateix va començar en el terreny perillós de la política i es va posar a disposició de la propaganda italiana anti-aliats. Al final de la guerra, això li va ocasionar la detenció per part de la policia militar americana amb un trasllat força feixuc cap a Pisa, emmanillat dins del Jeep descobert, i una mena de judici per traïdor a la pàtria. «Algú dels aquí presents ha escoltat o llegit el que he dit?», va ser l'única pregunta de Pound, la qual va provocar un silenci perplex.

L'última vegada que el vaig trobar va ser a Roma l'any 1943, poc abans de la caiguda de Mussolini. Semblava un ancià per la seva energia i iniciativa. Després de l'alta en el sanatori mental, on l'havien internat amics influents, va tornar a Itàlia: Merano, Venècia, Rapallo. Allà no es va dir cap paraula grollera contra ell. No van ser tan amables els pagesos de Rapallo amb els quals va viure a la fi. Amb l'excusa que no tenien lloc per a andròmines, van llençar la seva valuosa biblioteca a un jardí posterior, per on la pluja, les gallines i els porcs es passejaven malvadament. El setembre de 1945 un intel·lectual milanès, que es definia a ell mateix com un

comunista generós, em va convèncer que busquéssim el rastre de Pound a Rapallo. Hi vam trobar la seva dona i la seva mare, conformades i esperançades, que ens van explicar els detalls de la seva detenció.

En els darrers anys, la premsa italiana i internacional s'ha ocupat àmpliament de la persona i l'obra de Pound. Una de les seves òperes parlades va ser representada al festival de la música d'enguany de Spoleto en presència dels «grans vells». Tots els comentaris van ser de plena consideració envers la seva forta personalitat, i a nosaltres tres, a la taverna de Barcelona, ens va semblar que això no era sinó just i equitatiu.

Escrit el 1965 per a la ràdio de Baviera.

Tradüit per QUADERNS DE VALLENÇANA.